

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsacega meseca, in stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo. — Naročnina in oznanila pošiljajo se založništvu v Milic-evo tiskarno v Ljubljani.

Štev. 6.

V Ljubljani, 15. marcija 1883. l.

XXIII. leto.

Z a h v a l a.

O petindvajsetletnici mojega službovanja v Ljubljani in o petintridesetletnici mojega učiteljevanja v obče so mi moji blagi tovariši in prijatelji, moji slavni predniki, slovenski učitelji in učiteljice sploh ter razna slavna učiteljska društva in domači časopisi kazali toliko blagosrčne ljubezni in naklonjenosti, katere se nisem nikdar nadejal. Vem, da vsa tolika odlikovanja ne veljajo samo meni, marveč vzvišeni stvari, kateri sem želel vedno zvesto služiti. Tolikanj nepričakovane radosti ves presunjen objavljam tu vsem svojim slavnim častiteljem in ljubeznjivim prijateljem svojo najpresrečnejšo zahvalo za toliko slavno častitanje.

V Ljubljani, meseca marcija 1883. l.

Andrej Praprotnik.

Govor grofa Belcredi-ja

pri splošni debati o šolski noveli v gospodski zbornici 19. febr. 1883. l.

Ker se v nemških šolskih listih često nahajajo natisnjeni govori poslancev vladi nasprotne levece, mislimo, da ne bode naopačno, ako tudi „Učiteljski Tovariš“ objavi jedrnat govor skušenega državnika grofa Belcredi-ja, ki je v gosposkej zbornici jeden izmej največjih mož vladi prijazne desnice.

To storimo tudi zaradi tega, ker se bojimo, da bi se dal kateri slovenski učitelj morda le premisliti po nemških strankarskih listih, koji dan za dnevom slikajo na beli papir črno „reakcijo“, v kojoj pa sami ne verujejo. Da se pa tudi nam tega strahu ni bati, to je odločno zagotovil sam naučni minister v gospodski zbornici, kateremu vender lože verujemo, nego kakemu levičarskemu lističu.

Ta govor, v katerem je nakopičena obilica zdravih pedagoških načel, objavimo pa tudi iz tega uzroka, ker nekateri učitelji še zdaj ne vedo ločiti prijateljev od neprijateljev našega rodú.

Da bode pa tudi manj bistrim očesu znamenje poznato, je pokažemo tukaj: Na levisi je izrekel javno in patetično štajerski nemški poslanec vitez Carneri gaslo lažiliberalec: „Jednakopravnost avstrijskih narodov dovêde Avstrijo do pogina!“ In žalostna prikazen je to, da so temu bedastemu izreku, ki modernemu pravu devetnajstega stoletja

tako kruto v lice bíje, njegovi liberalni (?) pristaši še celó ploskali! Česa naj torej slovenska ljudska šola pričakuje od takih postavodajalcev, ki so v srednjeveško pravo močnejega tako zaljubljeni, ako bi še kdaj na krmilo prišli? — kaj drugzega, nego pomemčevalne šole v zadnjo slovensko vas. Da se pa kaj tako pogubnega našej národnosti ne prigodí, zato je dolžan vsak učitelj po svoji moči delovati v smislu programa grofa Taaffeja, ki slove: „Sprijaznenje avstrijskih národov in vsem državljanom jednake pravice“. Ako se ta program pošteno izvéde — in vse kaže, da se bode — potem se bode naše ljudsko šolstvo razcvetalo, in bode obrodilo obilega sadú. K temu razcvitu storimo pa užé izdaten korak, ako se ravnamo po načelih, izraženih v sledečem Belcredijevem govoru:

„Slavni zbor! Odsek, kateremu sem bil jaz prvomestnik, je imenoval le dvoje določeb v predlogi, določeb v predlogi bolj važnih, namreč one v §§. 21. in 48. Kar pa se tiče drugih določeb, je odsek nasvetoval le take premembe, ki se dajo doseči v porazumljenji sè slavno vlado. Odsek pravi v poročilu, da je sicer imel dosti povoda, razmišljevatí se o šolski postavi, ki je že dvanajsto leto veljavna, kaki so bili njeni vspehi, a vsled posebnega naročila slavne zbornice, držal se je mej vladnega predloga.

Gospoda! Poznate tedaj vzrok, zakaj se je drževal odsek in zakaj poročilo ne more povedati kaj več, a ne morete vediti, iz kacega vzroka so si posamezni udje tega odseka naložili to zdrževanje, in ker jaz ljubim jasnost in odkritosrčnost, hočem pri tej priliki povedati in razložiti, kar jaz mislim o ti stvari, določno pa pristavljam, da govorim le v svojem imenu in si ne prisvajam pravice, da tudi zastopam misli drugih udov v odseku.

Samo ob sebi se razume, da bodem glasoval za predlog, ker pripadam k večini v odseku, tembolj, ker do dobrega razumem, da se vlada le z veliko previdnostjo in varnostjo loti prenarejati šolsko napravo dvanajstletnega obstanka, ki obsega skupne koristi, ki je ustanovila pravne razmere, in šteje dandanes mnogo takih, ki so zmirom pripravljene to napravo braniti in zagovarjati, ker se tako strinja in je v ozki zvezi s preobladajočim tokom današnjega časa. Ukreniti bistvene prenaredbe, treba bi bilo poprej, tla za to pripraviti. Tega vlada sama ne more storiti. To pripravo si mislim tako, da se med prebivalstvom duhovi v to pripravijo, da bodo znali razložiti, kaj je resnica, kaj je zmota v ti stvari, da bodo razložili med vnanjim leskom in med notranjo vrednostjo, in da bodo znali razložiti o tem, kaj se pravi resno spolnovati svoje dolžnosti, in kaj brezskrbno in složno živeti.

V prostem političnem življenji veljá načelo: Vsak se mora sam postaviti, in le kdor živí po tem načelu, sme pričakovati, da kaj stalnega doseže. — Prosto se smem razgovarjati, in to hočem storiti, kolikorokrat se ponuja prilika, ker ljudsko šolstvo je naprava toliko važna, da mislim zanemarjati svojo dolžnost, ko državljan, ako v stran devam svoje prepričanje in se bojim stopiti v razgovor. S tem sila malo dosežemo, ako se vsekdar, kedar pride ta predmet v obravnavo po jedni strani povdarja, „naprava je izvrstno dobra“ a po drugi strani „naprava je zeló pomanjkljiva“.

Konečno moramo vender enkrat stvar globočeje preiskovati, premišljevatí, ali so šolske naprave res take, da se z njih pomočjo doseže ali doseči more najimennitnejši namen in cilj, namreč versko-nravna vzgoja in tudi vzgoja za praktično življenje. Dasiravno ta predlog (šolska novela) načelov ne naprenareja, vendar se dotika najvažnejših stvari, tedaj mi dovolite gospoda, da tudi jaz govorim o teh najvažnejših točkah, ki so verska vzgoja, pedagogično-didaktično poučevanje in gmotna korist. Navesti moram še daljši vzrok, ki mi danes veleva govoriti.

Užé več časa se trudijo jeziki in peresa, da naslikujejo strahove nad temi, ki pravijo da ima ljudska šola, kakoršna je zdaj, nekaj naopak in resnih pomanjkljivosti.

Pravijo, ti obrekovalci ne privošijo nižjim ljudem vzobraženja. Da, o takih še celó trdijo, da ne govore resnice, ko pravijo, da je ljudska šola brezverska, a taka pa res ni. Čestokrat sem bral sam kaj jednacega in čas je, da se o tem govori resna beseda. Nekateri imajo zeló kratek spomin, kadar hočejo doseči strankarske namene, zatorej pa pozabijo, kar se je govorilo ta čas, ko je bilo l. 1869. posvetovanje o ljudski šoli, da so namreč vsi zagovorniki hvalili nje pglavitno prednost, ki je v tem, da postane ljudska šola brezverska. Ko je bil l. 1881. meseca decembra razgovor o tem, sem se jaz tudi udeleževal debat. Propali smo ta čas. Pobitje po sovražniku, katerega čislamo, me priganja, da stvar vnovič preiskujem, da jo, če moč, še bolj temeljito prevdarim, in nasledek je, da sem o stvari še nekaj bolje poučen, kakor sem bil takrat.

Ako se obračam do posameznih vprašanj, moram pred drugimi razložiti, da me moje preiskovanje nikdar ne bilo pripeljalo do tje, da bi nasvetoval, naj se naravná šola tako, kakor je bila poprej. V svojem življenji sem imel dosti prilike, prepričati se, kaj ji je manjkalo, nikoli bi ne grajal prizadevanja za nje zboljšanje; le obžalovati moram, da se je zgodilo, kakor se navadno zgodi pri prenarodbah, katere predolgo odlašajo, da s slabim odpravijo tudi dobro in to dobro je bilo že v tem, da je bil učni črtež jednoten, kar je za ljudsko šolo neogibljivo potrebno, vsekako je imela prejšnja šola za dosego svoje naloge tako malo pripomočkov, da se užé s tem dá razlagati, zakaj da je mogla zaostati v tem, kar se je od nje pričakovalo.

Ako pa na to gledajo, kakor se tudi dan danes godí, koliko jih med vojaki zna pisati, bi jaz opozoril na to, da so užé nasprotniki bivših šol pri debati o šolski postavi l. 1869. predlagali date, iz katerih je bilo videti, da je po nekaterih deželah v tem oziru bilo dovolj dobro; vender je bila vredba ljudske šole po vseh deželah jedna in ista. Takrat smo slišali, da od 100 novakov jih zna brati in pisati na Dolenje-Avstrijskem 96, na Gorenje-Avstrijskem 89, po drugih deželah se vé da manj.

Vender na to preveč ne stavim, kjer dobro vem, kako se to zapisuje; novaka namreč vprašajo, zna li brati in pisati; ako pritrdi, zapišejo „da“, kako pa bere in piše, tega ne vprašajo. Tukaj bi bilo treba iti v šolo posameznih polkov, da bi zvedeli, koliko so se ljudje naučili v ljudski šoli, in tudi takrat, ako je vednost pičila, bi tega ne povdarjal premočno, kjer gre pomisliti, da od časa, ko je fant stopil iz ljudske šole v vojno, je preteklo 5—6 let, ako se med tem časom ni vadil, je naravno, da mora to znanje biti pomanjkljivo, akoravno je bilo poučevanje dobro. Vender to dobro se mora o prejšnji šoli reči, da je znala gojiti versko misel, buditi in oživljati rodoljubje in da nam je zapustila zaklad rodoljubja, katerega se vsi še danes veselimo. Želim si in upam, da tudi nova šola, dasiravno bolj nagiba na vednostno stran, ne bode zanemarjala, mlada srca ogrevati z rodoljubjem, naj omika še tako zeló napreduje, ljudstvo po večem se ravná pri svojim dejanji bolj po čuvstvu nego po vednosti.

Prednost nove šole je brezdvomno to, da si prizadeva, zboljšati metodo, da nakloni šoli zdatnih močí, zdatnih pripomočkov, in da se tudi pri izobraževanju učenikov prizadevajo doseči kaj dovršenega. Kako teží na to, in s kakšnim vspehom, to bodem pozneje razložil.

Oboji šoli, bivši in sedanji, in s tem hočem začeti svoje razmotrovanje, oporeka se, da so ji imeli za državno napravo. To je načelo, katero najdemo užé v pruskem deželnem pravu preteklega stoletja, kjer se glasi: šola je državna naprava, to je isto načelo, ki je zašlo med ukaze pretečenega stoletja, ki je vzprejeto v našo tako zvano politiško šolsko ustavo, in to je načelo, ki še dan danes veljá. Naopačno je in je bila velika zmeta, kar se je zmirom povdarjalo, in ko so se posvetovali l. 1868. o postavi, ki uravnava razmerje med cerkvijo in šolo na novo trdili, da je bila šola s cerkvijo združena, kar pa

tudi prej ni bilo. Od krajnega šolskega nadzornika do konsistorija so bili vsi nadzorniki pod deželno vlado; korar, ki je imel višje nadzorstvo in je bil šolski nadzornik vsled cesarjevega imenovanja, in če je nastal razpor med njimi in drugimi, ki so glasovali pri konsistoriji, niso smeli sklepati, marveč je šla stvar na razsodbo deželni vladi.

Berite §. 1. politiške šolske ustave l. 1805. Tamkaj stoji: „Ne samo, ker je vera glavni nauk pri pouku, marveč, ker je duhovniški stan vsled svojega poklica zavezan, služiti državi pri poučevanju, zarad tega se mu izročča vodstvo šole“. To je bilo stališče tadanjega časa, pravilno ni bilo. Ne more se tedaj ločiti, kar ni bilo nikdar zvezanega.

To državno napravo, gospoda, imamo tudi zdaj v ljudski šoli, le s tem razločkom, da se je verski znak popolnoma izgubil.

A šola ima biti v prvi vrsti odgojišče, pridružiti se ima domači hiši, v tem so si edinih misli vsi pedagogi, isto tako mi nikdo pedagogov ne bode ugovarjal, da ima vzgoja pri otroku posebno vplivati na srce, ker dušne zmožnosti se pri njem ne izražajo vsaka za se. To storé stariši, ki poslušajo glas narave, ko otroke ljubeznjivo vzprejemajo, to storí cerkev, ko uči o Najvišjem bitji, ki je ljubezen sama ob sebi; tega pa ne more storiti država; nje ljubezen, ako se sploh more o kaj takem govoriti, je preveč umstvena, preveč jo zakrivajo in zagrinjajo resne zahteve, ki jih stavi do posameznega, da bi taka ljubezen bila vzgojilna. Država more vežbati, a vežbanje ni vzgojevanje. Tako jemlje državna naprava šoli naravno stališče in mesto njega stavi umetno.

Taka šola pozná le otroke nevednih starišev, katere je treba povzdigniti do višje duševne stopnje. A taka šola ne popolni domače hiše, marveč loči jo od šole. Le berite gospôda §. 20. šolske postave, ki se glasi: „Stariši ne smejo pustiti otrók brez poučevanja“. Ta paragraf varuje otroke proti starišem, sicer bi bil nepotreben; kajti že v prihodnjem paragrafu stoji, vsak otrok je dolžan hoditi v šolo od 6. do 14. leta. Tukaj že vidite, kako malo sposobna je država, varovati in njegovati razmerje med domačo hišo in šolo in z drugimi besedami, kako malo sposobna je za vzgojo otrók.

Obračam se do drugih toček, o katerih hočem govoriti. Ako stojimo na stališči državne naprave in iz tega stvari pregledujemo, je nemogoče pravičnemu biti razmeram po raznih deželah in krajih, nemogoče je ozirati se na razliko med mestom in selom. To je pomanjkljivost, katero tudi moji nasprotniki šolski postavi očitajo. Res da pravijo, pomanjkljivost je, a kako pomagati, mnogo je občin, o katerih se ne vé, ali so bolj selo ali bolj mesto. To je gola resnica. A tako je povsod v življenji, ker življenje sploh ne pozná tako strogih in natančnih mej. Tudi pri učenosti je tako, ako se obrne na življenje. Nihče ne bode dvomil, da se razločuje zasebno in javno pravo. Primeri se pa čestokrat, da najbolj bistrumen jurist ne more ločiti, ali preobladajo zasebne ali javna prava, in vender nikomu ne pride na misel, da bi tajil ta razloček, marveč opisuje se osebno pravo, smatra se kakti celota zase dovršena. Isto tako je pri razločitvi šolskih naprav. Ker je namreč kake pol stotine šolskih občin tako dvomljivih, mar se ne bomo potem ozirali na tisoče občin, katerim se določno spoznava, kam se imajo všteti, mar ne bomo gledali na razloček, ki je tako bistven v življenji, ne gledali pri napravi, ki je v to poklicana, da vzgoja za življenje!

Mnogo je prišlo peticij, in jaz sem se potrudil, da sem jih pregledal, in tukaj se očitno vidi, da šolske občine navadno kaj drugega zahtevajo kakor mestne, kar vender očitno kaže, da so si želje navskriž, kar je prav naravno. (Dalje prihodnjič.)

J e z i k.

(Spisal **Franjo Gabršek**.)

Jezik ali govor je dar, kateri povzdiguje človeka nad vsa druga živeča bitja. Mnogo se govori o jeziku živalskem, celó trdi se, da ima vsako živalsko pleme svoj poseben način, da z glasom kaj kaže; to pa zategadelj, ker opazujemo pri njih nekake glasove, katere bi mogli smatrati za izraz veselja, bolečine, jeze, strahu i. t. d. A pomisliti je treba, da se živalski glas skoraj vedno na enak način pojavlja, ter da se prav malo izpreminja; v enakih slučajih ostane vedno jedni in isti. Nasproti temu pa se razlikujejo človeški glasovi ne le po národnostih, po delih svetá ali po pasovih v posameznih delih svetá, marveč nahajamo to razliko užé pri jednem in istem národu, pri različnih osohah jednega in istega jezika, da, celó pri jednem in istem človeku, kateri more jeden in isti vpliv na različen način označevati.

Vender se ne more tajiti, da se morejo živali mej sabo nekako razumeti, kajti ravno ti glasovi, če prav zeló jednolični in nemodifikovani, pripomorejo jim k mejusobnemu sporazumu. To moremo vsak dan opazovati n. pr. pri naših domačih živalih. Ta način sporazuma promatrajoč ne bodemo se čudili, kako morejo izrševati vkupna dela, katera zahtevajo urejajočega duha, s kakeršnim se v naših očeh le človek ponašati more.

Človek je užé mnoge in znamenite stvari izumel, a mnoge iznajdeb poznale so živali užé dolgo poprej. Tako izpeljujejo mravlje umetne ceste po gozdih užé od praveka. V gozdu zapazimo večkrat mravljišča po 100 korakov oddaljena, a zvezana po umetnej cesti. Goste travnate bilke predučujejo pragozd, kakeršen se niti v Braziliji ne nahaja. Tù posekajo mravlje drevesa — bilke, izpeljejo cesto za 30 mož široko, t. j. tako široko, da more 30 teh pridnih delavcev drug poleg družega korakati. Posamezna drevesa t. j. posamezne bilke porežejo prav pri korenini ter jih spravijo na stran; potem izkopljejo pesek in prst ter ugladijo umetno cesto. Pa tudi pod zemljo izkopljejo umetne in dolge predore ter jih utrdijo z ilovico in s peskom. Nad 20.000 mravlj se bavi s tem delom, mej tem ko druge njihovo delo nadzorujejo in pazijo, da je vse v redu.

Kako se porazumejo mravlje mej soboj? O prirodnem nagonu se tù ne more govoriti, kajti to niso čebele, katere vedno jedno in isto in na enak način delajo: šesterokotne stanice stavijo, z medom jih napolnujejo, — to so mravlje, ki izgotavljajo dela, katera so pri vsakem koraku drugačna. Nek urejajoč duh se mora v teh delih nahajati, kajti nagon ne veljá za pojedinosti; nagon uči plázico, vedno na nepremenljiv način zidati, a ne uči je, gnezdo staviti zdaj visoko, zdaj nizko, zdaj v tej, kmalu zopet v onej obliki; tudi dela mravlja le v družbi samcev, kjer je več tisoč delavcev združenih v občno delo, v stavbo. Tù imajo proste delavce in sužnje z njihovimi nadzorniki, imajo uječe za sužnje i. t. d. Vse to ne bi se moglo goditi, ko ne bi se mej sabo porazumljevale, ko ne bi imele nekacega pogovora. A kaj je vse to v primeri sè človeškim pogovorom, in ako bi bil ta še tako nerazvit!

Takšen živalski jezik, kakeršnega ima človek, nahajamo le v onej dôbi, ko so živali še govorile, t. j. v basnih. Ko je Ezop svoje lepe nauke položil v basni o živalih, takrat so res govorili krokarji in lisice, levi in medvedje, in sicer tako pametno, kot bi bili obiskovali kakšen gimnazij ali kakšno vseučilišče. Pesnikovej domišljiji se to pač dovoljuje; pesnik mora celó storiti, da se Bileamov osel sè svojim gospodarjem prav pametno pogovarja. A v prirodi se kaj tacega nikjer ne nahaja. Naš jezik je torej od živalskega toliko različen, da se mu nikakor ne more prisposobljati.

Žival ima od prirode svoj način govorjenja, človek pa se mora tega še le učiti. Užé to razločuje živali in ljudi gledé jezika na takov način, da si natančneje razlike še

misliti ne moremo. Ako vzredimo mladega psa ter ga popolnem ločimo od njemu jednacij bitij, tedaj bode ravno tako lajal, renčal in cvilil, kot delajo drugi psi; ako vzamemo kanarčka iz gnezda ter ga zapremo v samotno kletko, tedaj bode, ko odraste, ravno tako pel in žvrgolel, kot bi bil vzrastel v družbi svojih tovarišev ali drugih tovarišev; in ako vzredimo mladega psa skupno z mlado mačko ter ju popolnem ločimo od sorodnih živali, vender se ne bode pes nikdar naučil mijavkati, presti ali gosti, mačka nikdar lajati ali cviliti.

Človek pa ne zna nobenega jezika sam o sebi. Zató pa ima vzmožnost, da uravná svoj govor po jezikovih zakonih, da ga usovršuje in da različne izraze primerja svojim potrebam. Slovenski otrok, nemškeje dojilji v vzgojo izročén, naučí se, ako se stariši ne pečajo zadosta ž njim, prav kmalu nemškega jezika; še hitreje in sicer popolnem se to zgodí, ako se otrok na Nemškem vzgojuje. Tudi organične napake nekaterih národov, kateri ne morejo pojedinih črk izgovarjati, so priučene. Otrok iz Angleškega, kateri se brez vpliva roditeljev na Laškem ali Francoskem vzgojuje, naučil se bode prav dobro izgovarjati g ali th, katerih Anglež ne izgovarja; ravno tako privadi se nemški otrok v jednacij okolnostih pravilno izgovarjati slovanski ž. Vender bi bilo zanimljivo in morda tudi truda vredno poizvedeti, katerega jezika bi se par otrók poprijelo, ali kateri jezik bi si iznašlo, ako bi ju v tak položaj postavili, kjer bi nobenega govora ne slišala. Stvar bi bila mogoča, če prav grozovita, a poskus bi vsekako dolgo trajal. Da bi se to omogočilo, trebalo bi poiskati kakšnega priležno ležečega otroka; tija bi se postavilo dva ali več evropskih otrok z njihovimi možkimi in ženskimi strežniki; oskrbeti bi jih morali z vsemi potrebnimi sredstvi, da bi jim na ta način življenje tudi prijetno bilo. Strežniki bi morali nemi biti, ker samo prepoved, da z otroci ne smejo govoriti, ne bi mnogo koristila, kajti znano je, da je človek k govorjenju užé od rojstva nagnen.

Kakor Herodot pripoveduje, poskusil je to egiptovski kralj Psametih in sicer iz tega namena, da bi se izvedelo, katero ljudstvo in torej kateri jezik je bil najprej ustvarjen. Dva novorojena dečka sta se izročila nekej pastirskej obitelji, katerej se je najostreje prepovedalo, da ne sme nobene besede ž njima govoriti, le opazuje naj, katero besedo bodeta otroka najprvo izpregovorila. Črez nekaj časa naznanita pastirja, da sta otroka, ko sta se jima približala, roke izpomaljala in večkrat glasno zaklicala: bekos, bekos! Ker pa pomeni ta beseda v Frigijskem jeziku „kruh“, za to so sklepali, da je Frigijski jezik in torej tudi Frigijski národ najstarejši.

Ta povest je zeló dvomljiva in torej nevredna, da bi jej pripisovali kakšno veljavo. A če bi tudi res bilo, kar se tukaj pripoveduje, vender s tem še ni dokazano, da bi bil ravno ta jezik prvotni. Ako bi hotel kakšen despot res tako neusmiljen biti, da bi kaj tacega zaukazal, tedaj bi moral več otrók obojega spola v prej omenjeno stanje izpostaviti. Pri tem pa ne bi še zadostovalo izvediti, kateri jezik bi si deca iznašla; treba bi bilo marveč ozirati se tudi na način, kako bodo njih otroci in otrók otroci napredovali in jezik razvijali. To pa bi vsekako zeló dolgo trajalo, a tudi potem ne bi ničesar družega izvedili, nego to, da si morejo osamljeni in nepoučeni ljudje sicer ustvariti nekaj jezika, kateri ravno ugaja njihovim potrebam; če pa bi to bil prvotni jezik, je jako dvomljivo.

Nastane pa drugo vprašanje, ni li jezik v obče nekaj razodetega, nekaj svetega, kar je Bog užé prvim ljudem neposrednje podelil? Govorí se o razodetji vse znanosti. Po Talmudistih bil bi Adam večš vsakej védi ravno vsled razodetja, in vsa véda današnjega časa ne bila bi družega, nego ostanek iz one srečne dóbe. O jeziku pa ne govoré niti Talmud niti druga starejša mozajična poročila. Jezik se marveč smatra kot nekaj, kar se je užé s prva nahajalo. Bog ni učil prva človeka v raji še le govoriti, ampak je ž njima užé govoril, a onadva sta ga tudi razumela. Sveto pismo smatra jezik kot užé

pričujoč, ter ga omenja samo jedenkrat jasno in določno, ondu namreč, ko govori o zmešnjavi jezikove celote pri zidanji babilonskega stolpa.

Človeški govor ni torej prirojen kot n. pr. pri ptiči, pri psu ali pri kakšnej drugej živali. Ko bi bil prirojen, potem bi nad vse vzvišeno človeško bitje postalo pač živalim jednako. Govor pa tudi ni razodet, kajti o tem nimamo niti pismenih niti drugih verjetnih zgodovinskih poročil. Ne ostaja nam torej družega, nego vzprejeti trditev, da je govor človeška iznajdba, katero si je popolnem prost človek užé v njenem postanku in izvoru prisvojil ter jo tudi na dalje izobraževal. Zató pravi Jakob Grimm: „Jezik je naša zgodovina, naša dedščina“. Misel, katero ta veleum na dalje o jeziku razvija, mogla bi se v kratkem tako-le izraziti: Človeški jezik se je najprej izumel, potem na dalje preobrazil in razvil, ter je na takov način največa pridobitev človeška, ob enem pa prosti razvoj človeškega mišljenja. Vse, kar so, imajo se ljudje Bogu zahvaliti; ono, kar si priboré in kar postanejo, po sami sebi. Stvarnik je v našo notranjost vsadil dušo t. j. silo ali moč, da moremo misliti, in govorila t. j. silo ali moč, da moremo govoriti. Sila mišljenja in vzmožnost govorjenja je sicer v človeku, a da more človek oboje izvrševati, mora se obojega učiti, mora se v obojem vaditi.

Vsi jeziki so jedna sama skupina, zato ne moremo misliti, da bi se mišljenje in govorjenje nanašalo le na pojedine ljudi. Jezikova raznoličnost ima le namen, da pomnožuje in oživlja razne misli. Človeški rod obnavlja in izpreminja se vedno v določenem redu; jezik pa, to najdragocenejšo pridobitev, prenaša se od roda do roda na svoje naslednike.

Mehki in nežno-rahli glasovi materini so prvi, katere začuje dojenec v svojem življenji. Spomin otroški je še nepopisan list, na katerem poženo materini glasovi globoke korenine. Zató se imenuje ta jezik materin, in ta je vsakemu mil in drag ter nenadomestljiv. Materin jezik je vez, ki nas veže na domovino, na sorodnike, prijatelje in znance. Z materinim jezikom se začénja človek kot takov; stoprav materinščina mu vtisne znak njegovega bitja. Deželni jezik moremo, ako je treba, tudi v ptujini govoriti, kajti ta govor nam ni družega, nego sredstvo k smotru. V materinščini pa živimo in delujemo. V svojem materinskem jeziku živi národ; ko bi se temu izneveril, moral bi poginoti.

Otrok se učí od očeta in matere različnih besed, katere označujejo razne pojme, učí pa se tudi, kako se besede druga z drugo vežejo, kako se pregibajo, sestavljajo in vežejo v stavke in v govor. To posnemanje se godí popolnem nezavéstno, a vendar tako natančno, da se celó jezikove napake podedujejo. Znano je, da se otroci slovniških pogreškov, katerih so se naučili od svojih roditeljev, celó potem ne morejo z lehkó odvaditi, ko so jih užé v višjih šolah vsled slovničnega pouka natanko izpoznali. Takovim pogreškom se nikdo ne čudi; in vzlásti v slovenščini se čuje dan na dan cela kopa tacih „kozlov“, a nikdo se ne zmeni zanje. Če pa preobrne kdo v nemščini kakšnega slovniškega kozla, takrat se mu pa vse smeje. Da človek v svojej materinščini tako malo pazi na pravilno govorjenje, temu se ni čuditi, kajti tega govora se je priučil užé davno poprej, predno je začel o njem misliti, ptujega pa še le potem, ko je užé k pameti prišel.

S početka so se besede najbrže na najprostejši način in tako rekoč same ob sebi druga za drugo vrstile; še le pozneje nastopilo je spreganje in sklanjanje. Morda nam podá kitajski jezik še nekak pojem o prvotnem ustrojstvu jezika. Ta jezik namreč ne pozná sprege, sklanjatve in preobražbe pojedinih besed; tudi so njegove besede jednozložne, kratke.

Ako bi s pojmom „rajsko“ vso pozemeljsko sovršenost označiti hoteli, tedaj jezik ni imel rajske ali zlate dóbe, kajti ravno s početka manjkalo mu je vsakoršne sovršenosti; pač je bil polnodoneč, melodičen, a bil je obsiren in brez trdne podloge. V dóbi svojega srednjega razvoja bil je najbrže najlepši in poln poetične močí. Zdanji jezik izgubil je

precejšnji del krasote in uglajenosti. Kot nadomestilo tega nedostatka pa ima novejši jezik mnogo več sredstev, s katerimi izvršuje veličastnejše proizvode, nego li prejšnji; tudi se nahaja v njem neka posebna harmonija, katera veže pojedine dele lepo drug z drugim. Tega se lahko prepričamo na vzgledih: tu imamo staro-indijski jezik in več novih; imamo staro-perzijski jezik in novejša njegova narečja; isto veljá o grškem, o latinskem, o slovanskem in nemškem jeziku. Pri vseh se dá dokazati, da prvotno niso dovršeni, marveč so se vsi ti kakor tudi vsi drugi znani jeziki na različen način preobraževali.

Način preobrazovanja pa se s početka še ni zapazil, kajti navadno se prenaša jezik od roda do roda tem bolj neizpremenjeno, na čim nižjej stopnji vzobraženosti je národ. Ko pa doseže omika užé neko stopnjo, potem se začnó prosvetljeni možjé z jezikom pečati, poiščejo pravila, v katera je zaviti, ali pa mu vsilijo samovoljna pravila. Besede, ki so se prej le samohotno vrstile in pojmom prilagale, udajati se morajo zdaj določenim zakonom, in ves govor dobí nekako drugačno, rekel bi, učno lice. Iz tega sledí, da se jezik pač more preobraziti in pomnožiti, ne tako pa govor nevzobraženih ljudi. Pri teh veljajo vedno le ona pravila, ki so se od prednikov podedovala, in pravnik govori skoraj isti jezik, katerega je govoril praded. Kako zeló se književni jezik v teku časa izpremeni, prepričamo se lahko, ako primerjamo francoščino v starih klasičnih spisih z ono, ki se nahaja v romanih Pavla de Kocka, Aleks. Dumasa ali katerega družega novejših francoskih pisateljev. Ravno tako različen je jezik v Gottschedovih spisih od onega v Humboldtovih, jezik od Calderona od onega, katerega je rabil Toreno i. t. d. In kolik razloček v književnih jezikih slovanskih je mej nekda in zdaj! Nasproti temu pa se ljudski govor ni v toliko izpremenil; zato vidimo užé toliko razliko mej književnim in navadnim jezikom národovim.

Užé zdavna so národi uvideli, kako potrebno bi bilo, ko bi svoje misli drugim razodevali. Prvotna oblika bila je torej ustno izročilo. Oče je pripovedoval sinu, kar mu je ded pravil. A ker posreduje jezik le s pomočjo sluha mej mislimi govorečega in mej razumom poslušajočega, in da bi ohranili živo besedo še poznim rodovom, zato izumili so si v to svrhu različnih sredstev. Tako so n. pr. imeli stari Norvežci in Izlandci nekako pismo, runsko nazivano, in vrezano v čveterovoglate šibke. Ravno tako zapisovali so stari Slovani glavni obseg svojih prav na drevesnih deskah, s pomočjo vlastnega runskega pisma pa so prihodnjost prorokovali in skrivno razodevali in morda izvoljence iz ljudstva poučevali nekatere nauke in znanosti, posebno naboženstvo, lekarstvo, pesništvo, časošetje i. t. d.

Imamo pa še drugačno sredstvo sporazuma. To bi bilo v prvej vrsti okó. Da pa se moremo z očesom razumeti, trebamo znamenj za glasove, katera so podloga „pisnemu jeziku“. Mnogo se je moralo storiti, predno je bil ta jezik mogoč; zato se more izumetje pismen in pismenega jezika imenovati najsijajnejše zmagoslovje človeškega duhá. Kako težavna je bila ta iznajdba, razvidi se užé iz tega, da jo je največ národov še le v zgodovinski dôbi in to ne iznašlo marveč vzprejelo. Ni ravno malenkost, s 24 prostimi pismeni označiti vse glasove, vse zloge in vse besede, katerih imajo nekateri jeziki po 70 in 80 tisoč. Trebalo je bistrega ostroumja, da so se natanko zapazili razni, a vendar tako prosti in jednotni glasovi katere koli besede.

Kje se je pismeni jezik iznašel, tega ne more nobeden človek natanko določiti. S prva so pismena ali črke smatrali kot od bogov podarjena. To izvira od tod, ker je človek v praveku vsako važno iznajdbo bogovom pripisoval. Vzvišenost iznajdbe je sicer uvidel, pa vlastne sposobnosti za njeno izvršitev si ni upal obstati, kajti s tem bi bil kratil brezpogojno nadvlast božansko nad človeštvom, s katerim so bogovi duševno in telesno občevali. Tudi se pripoveduje, da s prva kar niso mogli uvideti koristi pismen ali v obče pisave.

Pismeni jezik ima namen, da podpira spomin; kdor ima slab spomin, temu je pisava v resnici velika dobrota; kdor pa je dobrega spomina, temu se bode spomin vsled rabe pisanja le oslabil, namestu ojačil. Mnogo večjega pomena pa je pismeni jezik v službi omike v obče, posebno zgodovine. Ko bi bili vsi národi pismeni jezik užé tedaj imeli, ko so v zgodovini nastopili, bili bi dandanes o njih prazgodovini užé na čistem. Žalibog pa vemo, da so celó Asirci in Babilonci še le 800 do 1000 let pred našim letoštetjem vzprejeli pismena znamenja. (Konec prihodnjic.)

Učne slike iz zgodovine.

(Piše **Tone Brezovnik**.)

Aleksander Veliki.

(Dalje.)

Bitka pri Gavgameli.

V Egiptu je Aleksander zvedel, da zbira perzijski kralj znova veliko vojsko. Takoj je zapustil Egipt ter šel nad Darija. Na potu so mu prišli naproti Darijevi poslanci ter mu ponudili velikansko odkupnino za kraljevo rodbino, njegovo hčer za ženo in vse dežele od sredozemskega morja do Evfrata. Aleksander vpraša Parmenija, kaj bi on storil. Parmenij odgovori: „Ko bi bil Aleksander, bi ponudbo vzprejel“. — „Jaz tudi, ko bi bil Parmenij!“ odvrne smeje se Aleksander. Odbil je sicer ponudbe, a Dariju poročil, naj le pride k njemu, da bode dobro vzprejet; drugače poiskal ga bode on sam.

Še enkrat je hotel Darij poskusiti srečo orožja. Pri Gavgameli (v Asiriji) razpostavil je svojo armado. Pravijo, da je imel eden milijon pešcev in 40.000 konjnikov, mej tem ko je Aleksandrova vojska štela komaj 40.000 pešcev in 7000 konjnikov. Makedonske poveljnike je bilo kar groza pred toliko silo, ter so kralju na večer pred bitko svetovali, naj sovražnike rajši po noči napade. S ponosnim zaupanjem v samega sebe zavrne jim on: „Ne, ukrasti pa zmage nikakor nočem!“ Na to je šel v svoj šotor, ter mirno spaval. Drugo jutro ga je prišel Parmenij na vse zgodaj buditi rekoč: „Spiš, ko da bi bili že zmagali!“ — „Mar ne misliš“, odgovori mladi junak, „da je zmaga toliko kot naša, ko imamo Darija pred soboj in ga nam ni več treba po puščavah iskati?“

Kmalu se je pokazalo, da je imel Aleksander prav. Boj je bil jako srdit. Perzijani so se jako hrabro in pogumno borili, pa vse zastonj; Aleksander je ostal zmagovalec. Po tej bitki pri Gavgameli (331 pr. Kr.) je postal vladar vsega velikega perzijskega kraljestva. Brez ovir je šel naprej. Neizmerni so bili zakladi, katere je našel v perzijskih glavnih mestih. V Perzepolji so potrebovali 20.000 mul in 5000 kamel, da so najdeno zlatnino prenesli.

Nesrečni Darij pa je bežal iz ene provincije v drugo. Aleksander pa za njim. Mej potjo pride v širono puščavo, kjer se ni dobilo niti kapljice vode, a kralja in vse vojake je silno žežalo. Slednjič najde nek konjik nekoliko deževnice. Zajeme jo s svojo čelado ter jo prinese Aleksandru. A kralj, videč, da njegovi vojaki ravno tako kot on silne žeje omagujejo, izlije vodo v pesek, rekoč: „Za enega je je preveč, za vse premalo!“ — To videti, so vojaki vskliknili: „Vodi nas dalje, nismo ne trudni, ne žejni, niti ne moremo poginiti, dokler nas vodi takšen kralj!“

Aleksander kralj Perzije.

Mej tem je eden Darijevih namestnikov nesrečnega Darija na begu vjel, tiral ga soboj ter hotel sebe za kralja oklicati. Ko Aleksander to zvé, hití za grdim izdajalcem. Ko je hudobni namestnik čutil, da so mu zasledovalci že za petami, umorí kralja, pustí

ga na cesti ležati ter zbeži. Kmalu prijaha Aleksander. Ganjen je stal pred truplom moža, katerega je toliko preganjal, da si ga ni sovražil. Pokril ga je s svojim plaščem ter ga dal odpeljati v Perzepolj, kjer so ga svečano položili v kraljevo rakev. Na to pa je hitel za onim brezvestnim namestnikom ter ni miroval pred, da ga je vjel ter dal umoriti.

Z Darijevo smrtjo pa še vojska nikakor ni bila končana. S sovražnimi namestniki in bojevitimi planinskimi prebivalci je imel še mnogo trdovratnih bojev. Ko je šel nad enega, vneli so se mu za hrbtom novi upori. Vrh tega pa so mu še deroče reke, strmo gorovje, velike puščave itd. napravile mnogo silnih zaprek. A Aleksander sam je bil povsod prvi, najneustrašlivejši, najpogumnejši; zato pa tudi njegovi vojaki niso nikoli poguma izgubili. Vender se je čez nekaj časa njih mišljenje preobrnilo. Postali so nejevoljni, in glasno so godrnjali. Zdelo se jim je namreč, da jih njih kralj ne ceni več. Kralj ni bil več priprosti Makedonec, nego postal je ošaben Perzijan. Oženil se je s Perzijanko, oblačil se kot Perzijan ter — ko je bil vender nekaj priljuden tovariš vsakemu prostemu vojaku — zdaj celó od starih Makedoncev zahteval, da bi po perzijski navadi pred njim poklekovali. Mrzelo jim je tudi, da je mehkužnim Perzijanom podeljeval dobre službe in posestva, njih pa je vedno le gonil iz bojišča na bojišče. Da bi ta upor zadušil, dal je Aleksander nekaj največjih kričačev ostro kaznovati, z ostalimi pa se je vojskoval naprej, ukrotil v kratkem vse uporneže ter si prisvojil veliko perzijsko kraljestvo.

(Dalje pride.)

Zgodovina prve petletne službene doklade slovenskega učitelja.

(Doživel in opisal učitelj Ljut. — Resnična dogodba z izmišljenimi imeni.)

Pred mano, t. j. pred učiteljem Ljutom, leži precejšnji kupček spisov (aktov); v njih je popolna zgodovina njegove prve starostne doklade. Ako bi vse te spise dal natisniti, potreboval bi morebiti 2 številki „Učiteljskega Tovariša“. Ker se mi bi pa javeljno toliko prostora dovolilo — pa vsaj ne bi vse zanimljivo bilo — zato moram le v kratkih potezah obseg in zadržaj teh spisov povedati; v pojasnilo in pa v pouk in zabavo pa tudi dodati kaj tacega, kar v teh uradnih rešitvah ni. — Učitelj Ljut ima spričevalo sposobnosti že od l. 1868.; ker je pa še le l. 1871. definitivno postal, smel je še le l. 1876. prositi za prvo petletno službeno doklado. Storil je to pri okrajnem šolskem svétu v Laponskem, kjer je služil. V dotični deželi pa nima omenjena šol. gosposka pravice, konečno pripoznavati ali odrekati učiteljem starostne doklade kakor na Kranjskem, ampak to pravico ima deželno šolsko svetovalstvo. Okrajno šolsko svetovalstvo je v smislu postave samo nasvetovalo, in sicer so enoglasno rekli to vsi svetovalci, naj deželno šolsko svetovalstvo učitelju Ljutu pripozná prvo petletno službeno doklado. Zoper ta sklep predsednik omenjene korporacije čisto nič ni ugovarjal, kar bi bil lahko storil v tem slučaju, ako bi se njemu zdel sklep nepostaven. Učitelj Ljut je mislil na to, da bode gotovo dobil prvo petletno službeno doklado, kajti nadejal se, da bode predsednik sklep tako izpeljal, kakor je bil storjen; storil je pa ravno nasprotno: mesto priporočila je odsvetoval deželnemu šolskemu svétu, naj mu ne privošči tega priboljška. Ali je neki postavno, ako predsednik v ravno nasprotnem smislu sklep vse korporacije izpelje? Ne vem sicer; toliko pa je gotova istina, da se je mogočni mož enkrat izjavil, da on more sklepom dati večjo veljavo ali pa odvzeti jo jim. Na tako slabo priporočilo okrajnega glavarja Laponskega je dobil učitelj Ljut še le čez 1/2 leta odgovor. V tem odgovoru se veleva okrajnemu šolskemu nadzorniku v Laponskem, naj se preiskuje,

če učitelj Ljut izpolnjuje svoje dolžnosti tudi kot šolski voditelj. (Petletna službena doklada se pa vendar voditeljem le od plače kot učitelj štejejo.) Učitelj Ljut je bil pa odločen Slovenec; on je v šoli rabil — ker je šola slovenska — le slovenščino kot učni jezik; nemščina je bila samo učni predmet po 4 ure na teden (v 2., 3. in 4. razredu). Tako so bile namreč odločile njegove šolske oblastnije. Krajni šolski svet je namreč tako predlagal in okrajni šolski svet Laponski je to potrdil v smislu postav (§. 27., točka 6.). Zoper to odločbo v 1. inštanci ni bilo nobene pritožbe; zavoljo tega 2. inštanca (deželni šolski svet) drugače ukreniti ni mogla in nikdar drugačnega poučevanja ukazalo ni — vsaj za dotično šolo v tistih časih ne.

Željo so pa vendar izražali gospodje zasebno in uradno, da bi se nemščina gojila tudi kot učni jezik. Zato pa se je naročilo, naj se pri pripoznavanju prve petletne službene doklade učitelju Ljutu ozira na to, kako on goji nemščino, ali se ozira na ukaz od 19. septembra 1870 (ki je pa v protislovji z nemškimi šolskimi knjigami, ki se tiskajo v c. kr. šolski zalogi za slovenske šole), ali rabi nemščino pri geometriji, pri računstvu, zemljepisu itd. Do maja 1877. l. ni bilo še ugodne rešitve za prvo petletno službeno doklado učitelju Ljutu; prosil je z nova. Laponski okrajni glavar predloži prošnjo z opombo, da se Ljutovo delovanje od lanskega leta ni nič na boljše obrnilo. Deželno šolsko svetovalstvo je odgovorilo meseca julija rekoč, da se prošnja ne more uslišati še, ker prositeljevo delovanje ne ugaja skozi in skozi. Ljut prosi z novo meseca avgusta 1877. l. Nadzorniku se naroči, Ljuta nadzorovati. Nadzornik tega ne stori; okrajni šolski svet Laponski pa v seji meseca septembra 1877. l. vendar le pripozná, da je Ljut te doklade vreden, in priporoči prošnjo na višje mesto. Okrajni šolski svet obrača, predsednik pa obrne, pa ne pri seji, ampak po seji. Pisal je, da je Ljut prezigodaj svojo prošnjo vložil. Meseca novembra 1877. l. pride odgovor iz Grada, glaseč se tako, da se naj prošnja še le potem z nova predloži, kadar bode nova inšpekcija strokovnjakova dokazala, če je prositelj tega vreden, ali ne. Nadzornik je dobil povelje 27. nov. 1877. l., Ljuta nadzorovati, ali izvršil je to še le meseca maja 1878. l. Ali kaj je Ljutu to nadzorovanje tudi hasnilo? Odgovora na prošnjo vendar le 11 mesecev ni bilo. Zato pa prosi julija meseca z nova. Avgusta meseca pride prošnja pred sejo. Nadzornik hoče tu vso svojo moč skazati. Kako je učitelj Ljut v svojem razredu deloval, tega čisto nič ne omenja v svojem poročilu. Pravi le, da se je kot voditelj pregrešil zoper §. §. 26. in 34. šolskega in učnega reda od 20. avg. 1870. l. Čudno! Če se je pregrešil, zakaj ga pa niste disciplinarno preiskovali in ga disciplinarno kaznovali?! Zakaj mu pa niti ene disciplinarne kazni še niste na vrat obesili?! §. 26., veste, govori tudi o političnem in narodnem vedénji učiteljev; zato pa tudi pravi nadzornik v svojem poročilu, da se je Ljut v svojem „nationalen Unabhängigkeitsgeföhle“ upiral učenju nemščine, da je v tem enih misli s svojimi tovariši itd. Na takovo priporočilo nadzornikovo se je pa sam okrajni šolski svet ustrašil, rekoč, kaj hasne, če tudi mi priporočimo Ljuta, vsaj mu deželni šolski svet, ki ima v nadzornika večje zaupanje nego v nas, itak ne bode privolil prve petletne službene doklade. Prošnje torej ni kazalo odposlati na višje mesto, in predsednik okrajnemu šolskemu svetu v Laponskem je pametno storil, da jo je pridržal pri sebi nekaj časa.

Zgodilo se je pa meseca septembra 1878. l., da je učitelj Ljut dobil službo v sosedni deželi, v Kerkonskem okraji. S tem je bil pa tudi pri kraji 1. del te zgodovine, in z dekretom za novo službo pošlje se mu tudi omenjena prošnja z dostavkom, da je „gegenstandslos“.

(Konec prihodnjič.)

D o p i s i.

Iz Štajerskega. A) C. kr. dež. šol. svet je v seji v dan 18. jan. 1883. l. dovolil, da se razširi enorazrednica v Lichendorfu (Cmurek) v dvorazrednico in dvorazrednica v Šmiklavžu (Ormuž) v trirazrednico, dovolil je napravo obrtniškega nadaljevalnega tečaja na ljudskih šolah v Nemškem Landsbergu, Zeltwegu in Neumarktu ter izrekel c. kr. rudarskemu računovodji Mih. Junger-u v Klausnu zahvalo za podaritev mnogih zbirk raznih rud v namen, da se ljudskim šolam razdelé. Na ljudske šole so se imenovali učiteljem: Fr. Wagnes v Riegersburg in Fr. Rakuša v Kum pri Ormužu (dozdaj zač. tam); nadučiteljem: Fr. Kleinhapl v Hönigthal. Berta Apfelbeck imenovala se je učiteljicam ročnih del v Gnas. Nadučitelja Iv. Puchwein v Gröbmingu in M. Bischof v Wiesu dala sta se vsled lastne prošnje v pokoj.

V sejah v dan 1. in 15. febr. t. l. imenovali so se od c. kr. dež. šol. sveta na ljudske šole nadučiteljem: Fr. Demmel v Radegund; učiteljem: M. Gobec (od sv. Trojice) v Svetinje in Mat. Strgar v Podgorje (dozdaj zač. tam); podučiteljem: K. Kotnik (od sv. Duha pri Lučah) v Št. Vid pri Gradci; podučiteljicam: Fl. Waltner v Strassgang in Mat. Dertina v Donawitz. Učitelja Fr. Saveč v Leobnu (r. 1823 v Vurbergu) in Peter Bauer šla sta po lastni prošnji v pokoj. V istih sejah vzel je c. kr. dež. šol. svet na znanje poročilo nadzorovanja Grške trgovinske akademije in konečno poročilo o stanju srednjih šol, kakor tudi dež. meščanskih šol za leto 1881/2. ter je odobril na to se naslanjajoče predloge.

B) Odlikovanje. Nj. Vel. presv. cesar podaril je g. Avg. Schwarzl-u, ravnatelju Grabenske ljudske šole v Gradci, v priznanje njegovega mnogoletnega zaslužnega delovanja pri šolstvu, zlati križec za zasluge.

C) Društveno življenje. Konjiško učit. društvo je imelo v dan 29. dec. m. l. svoje zborovanje. G. L. Serajnik je razlagal, kako je prvence v začetku šol. leta poučevati s posebnim ozirom na posredni pouk, g. J. Dobnik o pisalno-bralni metodi z učnim poskusom. — Št. Lenartsko učit. društvo zborovalo je dné 7. jan. t. l. Gpdč. J. Wutt govorila je o rastlinstvu na ljudski šoli, g. predsednik pa je obravnaval vprašanje: »Katera je razlika v duševni naravi dečka in deklice, in katero je nasprotje moža in žene na duhu in telesu?« V dan 8. feb. pa je pri zborovanju istega društva g. Zeilhofer govoril o pravilih pri lepopisji ter se je prečitala kronika Št. Lenartske šole. — Pri zborovanju Ptujškega učit. društva v dan 11. jan. t. l. volil se je za tekoče leto ta-le odbor: Žiher, predsednik; Romih, podpreds.; Kolarič in Šijanec, zapisnikarja; Kranjc, blagajnik; Lešnik, knjižničar; Robič, Možina in Vidovič, odborniki. Društvo šteje 42 udov. Pri temu zboru sklenilo se je tudi razpisati darilo najboljšemu ocenitelju našega prvega pedagoga A. M. Slomšeka. V ta namen potrebni odbor se zvolijo: Romih, Kranjc in Kelc. — Pri zborovanju Mariborskega (mestnega) učit. društva v dan 13. jan. t. l. je govoril g. A. Gajšek o nekaterih jedilih. Nov predsednik društvu postal je g. Fr. Pfeifer.

D) »Popotnik«. V svoji 2. let. številki prinesel nam je »Popotnik« sledeče zanimivo berilo: O učiteljevem delovanju zunaj šole. (I. L-e.) O zgodovinski sliki. (I. C. Zlogoski.) Imenitnost šolskih vrtov v etičnem oziru. (Fr. Paprotnik.) Prvi pouk po analit.-sint. učbi. (Iv. Kelc in Š. Salamun.) Metodčna razprava kocke. (Velčki.) Slovstvo. Dopisi: Izpod Pohorja. — k.) Iz Vojnika. Iz Ptuja. (Kelc.) Št. Lovrenc na k. ž. Novice in razne stvari. Listnica. Razpis službe. Naznanila. — V 3. šte. ima to-le tvarino: Čutila in kako naj se gojijo. (Iv. Koprivnik.) Spomin. (Iv. Klemenčič.) Učni poskus iz nazornega pouka. — pr. —.) Lakomni pes; obravnava. (J. Lasbacher.) Zemljepisje v narodni šoli; praktično. (Iv. Kelc.) Narodno blago; pripovedke o Ptujскеj gori. (J. St.) Dopisi: Iz Konjic, iz okraja Slov. Bistrice, iz Mariborskega okraja. (Dragoslav), iz Vojnika. (Brezovnik.) Novice in razne stvari. Listnica. Razpis službe. Oznanilo.

E) Raznoferosti. Nj. Vel. presvetli cesar podaril je za zgrado šole pri Sv. Josipu (D. Landsberg) 300 gld., v Predingu (Wildon) pa 150 gld. — Dež. šol. nadzornik g. Al. Rožek izdal je nov šematizem Štajerskih ljudskih šol. Cena mu je 50 kr.; čisti dohodek namenjen je podporni zalogi ubogih dijakov na štaj. učiteljskih. Učiteljske zabavne večere začeli so prirejati učitelji v Gradci in v Mariboru. Govori, resni in šaljivi, godba itd. je na dnevnem redu.

Tone Brezovnik.

Z Zidanega Mosta, v dan 7. marcija. »Celjsko učiteljsko društvo« imelo je v dan 1. marcija t. l. svoje tretje mesečno zborovanje v tekočem letu, katerega se je udeležilo 31 učiteljev in učiteljic, mej njimi na novo k društvu pristopivša gospdč. Reyerschütz-ova iz Loke pri Zidanem Mostu in kot gosta g. Smolnikar iz Zavodnja pri Šoštanji in g. Gajšek iz Maribora. Tako obilna udeležba, menda največja za časa društvenega obstanka, nas je jako razveselila ter v nas očvrstila

nado v boljšo bodočnost. Gg. učitelji kažejo, da jim razvoj národnega šolstva ni le na jeziku, marveč da hoté tudi v dejanji to pokazati. Kar se pri društvu dobrega in praktičnega vidi, to se prenese v šolo in uspeh je povoljnejši. Kdor pa se zanaša jedino le sam nase in na vlastne izkušnje, omagal bode užé na sredi pota in v svojem stanu le malo koristil. Le vzgled je tista vzbujalna sila, katera nam pomaga graditi praktično metodiko, ob enem pa vse nadloge, križe in težave svojega stanu voljno prenašati. V družbi je moč, zato se osamljenec ne more povspeti na ono stopnjo sovršenosti, katera ima svoj izvor in povrat v tesnej zvezi somišljenikov. Pa da preidemo k društvu.

Ko gosp. predsednik navzočne presrčno pozdravi in ko zapojó gg. pevci Mašekovo »Pri zibelci«, prečita se zapisnik zadnjega zborovanja. Na to se naznanijo došli dopisi kot a) oni okraj. šol. sveta Celjskega, da se mora tudi prvi četrtek v meseci poučevati, ako bi bil slučajno v tistem tednu kak praznik; zato naj zboruje društvo na tak dan, da se temu predpisu ne bode treba izogibati. Tej naredbi je društvo užé samo pri 1. letošnjem zborovanji v okom prišlo, kajti sklenilo je v takem slučaju prestaviti zborovanje na drugi četrtek v meseci. b) Uredništvo »Popotnika« v Mariboru vabi gg. društvenike k obilnej materijelnej in duševnej podpori, kajti le s tem se bode mogel za Slovenski Štajer tako zeló potreben list vzdržati. c) Gosp. Iv. Lapajne, ravnatelj meščanskej šoli v Krškem, pošilja po njem izdane knjige (»Praktično metodiko«) in razne pisalne in risalne zvezke književnemu odseku v oceno, društvu pa v lastnino. Vse to se izroči dotičnemu odseku, da prihodnjič o tem poroča.

O 3. točki vzporeda »o vzajemnem delovanji gg. učiteljev s Cesarjevič Rudolfovim sadjerejskim društvom za Spodnji Štajer« govori g. Jarec in razloži z živo besedo važnost in korist sadjerejskega društva. Ob enem načrta postanek in delovanje tega društva, zavrača predsodke, kateri so se o društvu tu pa tam izcimili, omenja občnega pripoznanja, katero se društvu od raznih strani Spodnjega Štajerja izkazuje in razloži glavnejša pravila tega društva. Na dalje poroča g. govornik o činiteljih, kateri so v prvej vrsti poklicani, društvu na pomoč priskočiti in ga izdatno, z dejanjem in z vzgledom podpirati in razširjati, kot: duhovništvo, učiteljstvo, premožnejši sadjereji in sploh izobraženejše občinstvo, katero ima smisel in vnetost za izboljšanje gmotnega stanja našega ubožnega kmeta. Kajti da privabi umna sadjereja mnogo novcev v deželo, tega nas prepričajo lahko nekatere druge dežele, kjer je dosegla umna sadjereja užé precejšnjo stopnjo. Vzlasti pa je učiteljstvo poklicano, da širi sadenje sadunosnih dreves povsod, kjer se da to storiti. Ko označi g. govornik še način, kako je učitelju podpirati težaje tega društva, končá svoj govor z gorko željo, da bi pristopili gg. udje v obilnemu številu k društvu. Temu v srce vseh navzočnih sezajočemu govoru sledilo je občno priznavanje in takoj je pristopila večina gg. k društvu, drugi pa so obljubili, isto tako storiti. Ob enem se sklene, da pristopi tudi naše društvo v celoti k sadjerejskemu društvu.

O bučeloreji je govoril gosp. nadučitelj Rupnik in njegov govor ni le vzbudil veselosti v obilnej meri, marveč je bil isto tako názoren in poučljiv. Gosp. poročevalec je praktično razkazoval in razkladal, kako ravná on s bučelami ob času roja, in kaj treba storiti, da se more na najpripravnejši način méd trgati. V ta namen prinesel je sè soboj navlašé za to pripravljene priproste aparate, s katerimi je prav ročno in vsakemu lahko umljivo predočeval bučelarjevo ravnanje. V plačilo za svoj trud žel je g. poročevalec občno pohvalo.

Pri nasvétih obhajali smo vsaj v duhu z učitelji v Ljubljani zbranimi redko svečanost, ko je praznoval starosta slovenskih učiteljev, mnogozasluzni in neustrašljivi ravnatelj gosp. Andrej Praprotnik, petindvajsetletnico svojega službovanja v Ljubljani, kajti spominjali smo se delovanja g. jubilanta od časa, ko so bili zavedni slovenski učitelji še redki in ko sta z nepozabljivim nam vladiko Lavantinskim g. Ant. Mart. Slomšekom orala skoraj še ledino národnega šolstva — pa do danes, ko se je na njegov požrtvovalen in vzpodbujalen vzgled národna zavest užé globoko ukoreninila v srca večine slovenskih učiteljev. Da se temu priznavanju dá dostojen izraz, sklenilo se je po nasvétu g. Brezovnika, g. jubilantu telegrafično čestitati. Na to pa poprime besedo g. Gabršek in stavi — v očígled premnogih za razvoj društvenega zavedanja národnega učiteljstva in za povzdigo in razširjanje národnega šolskega časništva in šolske knjige si pridobljenih zaslug — samostalen nasvét, naj imenuje »Celjsko učiteljsko društvo« danes kot na tako slavni dan gosp. Andreja Praprotnika svojim častnim članom, kajti zavest, velerodnega starosta in prvoboritelja slovenskega učiteljstva mej soude šteti smeti, bodrilo bode gg. društvenike k neumornemu delovanju in krepkemu vztrajanju na polji národnega šolstva. Ta nasvét bil je z občnim in nuvdušenim odobravanjem vzprijet, in g. A. Praprotnik je torej tretji častni član »Celjskega učiteljskega društva« (poleg g. dr. Lindnerja in dr. viteza Močnika). Na dalje

se sklene, da se ta izvolitev takoj telegrafično poroča g. jubilantu vkupno s čestitko k praznovaju njegove 25letnice, kar se je tudi zgodilo.*)

Po zborovanji zbrali smo se k obedu v Čitalničnih prostorih in tu še marsikako uganili v prospeh narodnega šolstva.

Fr. Gabršek.

Z Dovjega na Gorenjskem. (Novo šolsko poslopje.) Po večletnem pripravljanji k zidanji nove šole so se preteklo vzpomlad okolščine vender na tisto stran obrnile, da je bilo pripravljanja užé dovolj (pripravljenega pa veliko premalo), ter da se je delo t. j. zidanje resno pričelo. Užé popred bilo bi se začelo z zidanjem, a srenja, ki šteje komaj nekaj črez 150 hišnih številk bila je zapletena in zamotana v razdelitev gozda. Ta namreč je pobrala več tisučev. Tisuče plačevati pa tako majhna srenja ne more posebno lahko. Moralo se je tedaj zidanje šolskega poslopja do zdaj odložiti, ko je bila delitev že pri kraji. Pa ne samo denarjev je ta čas manjkalo, trebalo je tudi veliko delavcev, tlačanov. Srenjanje so pri delitvi gozda morali neizrečeno veliko tlake opraviti. Kako neki bi izhajali, če bi morali še delati tlako pri šoli? Kdo bi bil pa njih domača in poljska dela opravljal? Kakor je razvidno, tudi iz tega vzroka moralo se je zidanje nove šole odložiti na bolj prosti čas.

Leta 1881. bila je delitev gozda dokončana. Precej v začetku l. 1882. delalo se je na to, da se v tem letu vender enkrat pričnè z zidanjem, ter se tako uresniči užé davno izprožena misel in želja. — 31. marcija 1882. l. bila je javna zmanjševalna dražba raznih mojsterskih del. Pri tej dražbi je od tukajšnje srenje odbrani izvrševalni odbor vse delo prevzel za 3230 gold. — 24. aprila bila je sv. maša v srečno izvršitev šolskega poslopja. Ta dan se je vložil tudi podstavni kamen. Tako se je pričelo zidanje. Delalo se je pridno in srečno, le vedno deževje je zidarsko delo močno opoviralo, dokler ni bilo pod streho. Še celó potem je slabo vreme veliko zabranjevalo, da se zidovje ni moglo dobro sušiti. V dan 31. oktobra 1882. l. bilo je šolsko poslopje užé dovršeno, razun nekaj malih mizarskih reči. 16. novembra i. l. prišla je komisija ogledat novo poslopje. Pri tej priložnosti čula se je prav povoljna sodba o novo sezidanaj šoli. Le to je doktor zdravilstva izrazil se, da je zidovje še presurovo, ter da se ne sme precej v šoli učiti, kajti utegnilo bi imeti slabe nasledke. Odložil se je tedaj pričetek šole skoro za cele tri mesece. Da tako dolge počitnice, namreč pet mesecev, za šolarje ni bilo dobro, se samo ob sebi razume, ker pozabili so grozno veliko. V začetku februarja t. l. začelo se je vender zopet govoriti, da se pričnè šolsko poučevanje. Slavni c. kr. okrajni šolski svèt je odbral v to 12. dan februarja. Ta dan določil se je tedaj v pričetek šole, tukajšnji krajni šolski svèt določil je pa 11. dan febr., ko je bila ravno nedelja, v blagoslovljenje in slovesno otvorenje nove šole. Da bi bila slavnost še bolj povikšana, preskrbele so šolarce lepe smrekove vence, s katerim se je vnanji vhod, kakor tudi vhod v šolsko sobo in podobe v šolski sobi lepo okinčale. Užé od zunaj se je videlo, da se bo ta dan v tej hiši nekaj posebnega godilo, ker postavljenih je bilo več mlajev in dve veliki zastavi ste na vsakem konci poslopja vihrali, ter oznanjevali slavnost. Pred vhom v vežo bil je napravljen primeren napis namreč:

»Vse za vero, dom, cesarja,
Naj se tu uči, povdarja!«

Ta dan t. j. 11. februarja, popoldne po službi božji vvrstili so se šolarji s šolsko zastavo v procesijo, ter počasi korakali iz cerkve proti šoli. Občinstva je veliko množico hitelo za šolarji, ter hotelo biti deležno svečanosti. Pa zbog velikega števila šolarjev razun krajnega šolskega sveta in srenjskih mož ni mogel nikdo v šolo, ker šolska soba bila je užé tako polno natlačena. Ko so šolarji posedli po klopih, prišel je visokočastiti gosp. župnik Jan. Ažman, ter pričel opravljati molitve in potem blagoslovil vse prostore. Otroci pa so zapeli od veselja, da imajo vender užé enkrat tolikanj obetano novo šolo, »zahvaljeno« in konečno še »cesarsko« pesem. Slovesnost je minula, šolska mladina se je razšlá domov, občinstvo pa si je ogledalo novo šolo tudi od znotraj, ter je bilo veselo, ko je videlo, kako je vse lično in pripravno narejeno. Zares, lepo šolsko poslopje! Gospod okrajni glavar se je sam izrazil, da je to najlepša šola v našem okraji.

Drugi dan t. j. 12. februarja bil je pričetek šole sè sv. mašo. Potem bilo je vpisovanje. Vpisalo se je v dopoludanski oddelek 57, in v popoludanski 79 učencev obojega spola. Lepo število! Ponavljavnih učencev 14 in učenk 15, tedaj 29 vseh.

Pričeli smo sedaj sè šolo. Bog daj nam svojo pomoč, da bodemo mogli storiti vse, kar nam je dolžnost! Vedno geslo nam pa bodi: Vse za vero, dom in cesarja!

J. Jeglič,
učitelj.

*) Za toliko nepričakovano odlikovanje in počast se slavnemu „Celjskemu učiteljskemu društvu“ najpresrečnejše zahvaljujem. Bog živi narodno šolstvo in učiteljstvo! *Andr. Praprotnik.*

Iz Krškega. Odgovore, in sicer prav dobre, na poslana vprašanja za sestavo opisa Krškega okrajnega glavarstva sem dobil že od sledečih šolskih vodstev: Kostanjevica, Št. Jernej, Šmarjeta, Mokronog, Svibno in sv. Jurij pod Kumom. Lepo prosim še ostala šolska vodstva v tem okraji, da mi v kratkem vstrežejo. Omenjeni opis bode vsekako beli dan zagledal; ako ne kot samostalna knjižica, pa ga priobčim morebiti v cenj. »Uč. Tovarišu«. *I. Lapajne.*

Iz Košane. Slavni odbor »Narodne šole« v Ljubljani blagovolil je tukajšnjem šoli mnogo različnega šolskega blaga darovati in sicer: lepopisnic, risank, spisnic, ploščic, kamenčkov, peres, držal, svinčnikov in pivnega papirja. — V imenu istinito uboge šolske mladine — vsled zadnjega požara še tim ubožniše — podpisani imenovanemu sl. odboru za ta ljudomili dar izreka naj-prisrčnejšo zahvalo s tem, da Bog nakloni še vedno več dobrotnikov društvu »Narodni šoli«!

Vodstvo dvorazredne ljudske šole v Košani, v dan 8. marcija 1883. l. *Andrej Legat,*
nadučitelj.

Iz Ljubljane. (Iz seje c. k. dež. šol. sveta za Kranjsko v dan 8. febr. t. l.) Predloženi črtež za zgrado dvorazrednice v Velikem gabru oddá se s potrebnimi nasvėti deželnemu odboru. — Določi se o učnem jeziku neke šole v Kočevskem okraji. — Prošnja nekega profesorja, da bi se mu odpustila preizkušnja iz Laščine, odpošlje se na višje mesto. — Pritožba zoper odločitev kraj. šol. sveta v Postojni o volitvi nekega krajnega šolskega sveta se zavrzé. — Reši se pritožba o kazni za šolske zamude. — Učiteljevi siroti (deklici) pripozná se postavna podpora. — Prošnja nekdanjega učitelja, da bi se mu podpora povikšala, oddá se s primernim nasvétom dež. odboru. — Reši se prošnja bivše učiteljice, da bi se ji dovolila plača za dva meseca. — Prošnja okrajnega šolskega sveta v Kranji, da bi se neki srenji dala podpora za sezidanje nove šole, oddá se s primernim nasvétom deželnemu odboru. — Prošnja nekega pomožnega učitelja, da bi se mu odpustila preizkušnja učiteljske zmožnosti, se ne usliši. — Ljudski šoli v Postojni se dovoli, da bode, namesto v četrtek, imela sredo prosti dan v tednu. — C. k. deželni šolski nadzornik poroča o nadzorovanji nekaterih ljudskih šol v Krškem okraji. — Ravnateljeva služba na meščanski šoli v Krškem se za trdno nastavi, tako tudi še štiri učiteljske službe v ljudskih šolah. — Pritožbe dveh gimn. profesorjev o pripoznanji prve petletne službene doklade, predlagajo se na višje mesto. — Po dovoljenji sl. ministerstva za bogočastje in uk se slovenska učna knjiga »Fizika za nižje gimnazije, realke in učiteljišča« (I. del), spisal Jak. Čebular, odobri za spodnje razrede na gimnazijah v Ljubljani, v Novem mestu in v Kranji. — Poročilo ravnateljstva višje realke v Ljubljani, da bi kakor do zdaj tudi za konec šolskega leta 1882/83. pri zrelostnih preizkušnjah dovolili spregledi iz Laščine in Francoščine, oddá se na višje mesto. — Reši se več prošenj za nagrade in podpore.

— **Preizkušnje učiteljske sposobnosti** za splošne ljudske in meščanske šole bodo v letošnji aprilovi dóbi začénjale se 16. aprila t. l. Zglašá za te preizkušnje se do 9. aprila t. l. pri ravnateljstvu c. k. izpraševanjske komisije.

— Znanstveno predavanje na korist »Narodni šoli« se dobro izvršuje. 4. t. m. govoril je g. prof. Wiesthaler o »Volkodlaku in Vampiru v slovanskem basjeslovji«, 11. t. m. pa g. prof. Andr. Senekovič o »Vplivu gozdov na podnebje«. Oba gospoda profesorja sta se zelo prizadejala, da sta nas razveselila z zelo zanimljivim in poučnim berilom. Zbralo se je obakrat mnogo poslušalcev, mej katerimi je bil tudi preblagorodni gospod deželni predsednik. 18. t. m. bode govoril g. prof. Fr. Šuklje o »Mariji Antoinetti«. »Narodna šola« bode za to dobroto gotovo zelo hvaležna blagim gospodom govornikom, kakor tudi vsem p. n. gg. poslušalcem.

— Pedagogijsko-znanstveno predavanje bode v torek po veliki noči 27. t. m. v lic. šolskem poslopji, h kateremu gg. ude »Slov. učit. društva« uljudno vabi *odbor.*

— Častitanje k petindvajsetletnici oziroma petintridesetletnici, kakor so je 1. t. m. tovariši in prijatelji napravili uredniku tega lista, bilo mu je čez vse nepričakovano. Še celó »Tovarišev« list tega dneva obnaglil je urednika s svojo prvo praznično stranjo, katero je čez noč skrivaj preoblekel. Toliko slavno častitanje in prijateljski pozdravi od blizu in daleko bode hvaležnemu slavljenju vse žive dni v najglobokejšem spominu.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Druga učiteljska služba na trirazrednici v Velikih Laščah s 500 gold. letne plače, oddaja se za trdno ali začasno. Prošnje do 15. aprila t. l. okrajnemu šolskemu svétu v Kočevji. — Na dvorazrednici v Planini druga učit. služba s 400 gold. za trdno. Prošnje do 8. aprila okrajnemu šolskemu svétu v Logatcu.

Na Štajerskem. Služba nadučitelja na 4razr. v Stainc-u, III. plač. r., do 20. marca; služba nadučitelja na 2razr. v Wenigzellu (okr. Vorau), III. plač. r., do 24. marca; služba učitelja na 4razr. v Strassgangu (okolica Gradec), III. plač. r., do 20. marca; učiteljska služba na 3razr. pri sv. Marjeti (okr. Ptuj), IV. plač. r., do 20. marca.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Fr. Cerar, učitelj v Blagovici, postavljen je vsled svoje prošnje v pokoj. — G. Jak. Mencinger, nadučitelj v Boh. Bistrici, je za trdno postavljen. — G. Luka Knific, učitelj v Preddvoru nad Kranjem, pride za učitelja v Ljubno (v Radovljskem okraji). — Gospodič. Antonija Junis, učiteljica v Velikih Laščah, se je službi odpovedala.

Na Štajerskem. Gospa Ida Ledl, učiteljica ročnih del v Vojniku, se je službi odpovedala. Umrla sta gospoda L. Böhlm, učitelj v Fürstenfeldu, in Jos. Wellebil, nadučitelj v Radegundi. R. I. P.

V Rud. Milic-evi tiskarni v Ljubljani se dobivajo po **znižani ceni** naslednji napevi, večinom priloge „Učit. Tovarišu“ v preteklih letih:

Fr. Ser. Adamič.	Sv. maša I. , za ženski in moški čvetospev.	} Vsi troji napevi
—	Sv. maša II. , čvetoglasni napev.	
—	Pred šolo in po šoli. Iz prvega berila, stran 2. Trojnoglasno.	} vkup 20 kr.
—	Velika noč. Za štiri glase sè spremljevanjem orgelj. Cena 20 kr.	
—	Velikonočna. Čvetoglasni napev. 10 kr.	
—	Šmarnica. Za štiri glase sè spremljevanjem orgelj. 10 kr.	
—	Sveta želja. Za sveto telo. Čvetoglasno z orgljami. 10 kr.	
—	Postna. Peteroglasna z orgljami. 5 kr.	

Črna maša, nepozabljivemu Ant. Mart. Slomšek-u v spomin. Cena 15 kr.

Božična. Napev. Besede L. Jeran-ove. 5 kr.

Pri škofovem obiskovanji. Napev K. K. Besede Bl. Potočnik-ove. Cena 5 kr.

Sv. Ciril in Metod. Napev. Cena 5 kr.

☞ Kdor naroči vse zgoraj omenjene pesmi vkup, dobí jih za še nižji ceno, t. j. za 90 kr. dotlej, dokler ne poidejo.

V Rud. Milic-evi tiskarni v Ljubljani prišla je ravnokar na svitlo iz „Cerkvenega Glasbenika“ ponatisnjena latinska maša pod naslovom:

Missa in hon. B. Mariæ Virginis.

Composuit

Daniel Fajgelj.

Opus 7.

Maša, lično natisnjena v obliki „Cerkv. Glasbenik-ovih“ prilog, obsega 12 strani in stane iztis 60 kr., po pošti pod križnim ovitkom 5 kr. več.

Popravek. Štev. 4. „Uč. Tov.“, stran 51., vrsta 26.: razlagane in razumljene (ne razlaganega in razumljenega). Štev. 5. „Uč. Tov.“, stran 67., vrsta 13.: poedinimi (ne predinimi) in na ravno tej strani v 27. vrsti: pesnike, kojih (ne koje.)